

В. С. РИЖИКОВ

Кіровоградський інститут ім. Святого Миколая МАУП

М. І. ЯКІБЧУК

Національний форум профспілок України

ЗНАЧЕННЯ ПСИХОЛОГІЧНИХ ТЕОРІЙ У ФОРМУВАННІ СУЧАСНОГО ЮРИСТА-ПРАВознавця НА ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТТЯХ З ДОПОМОГОЮ ІГРОВОГО НАВЧАННЯ

Наукові праці МАУП, 2009, вип. 1(20), с. 188–190

Розкривається значення психологічних теорій на семінарських заняттях для формування юриста-правознавця відповідно до цільової моделі спеціаліста. Використання рольових і ділових ігор на семінарських заняттях дає змогу сформувати відповідні якості юриста, що неможливо зробити при традиційному навчанні.

Формування правової держави, вдосконалювання законодавства вимагають значного реформування системи підготовки кваліфікованих юридичних кадрів, спрямованої на розвиток самостійного юридичного мислення, формування професійної юридичної правосвідомості, утвердження основних принципів і цінностей, пов'язаних з моральними основами, гуманістичною роллю права в житті суспільства. Сьогодні потрібна генерація юристів, здатних працювати у нових динамічних соціальних, економічних і політичних реаліях.

Для того щоб підготувати відповідного фахівця для ринкової економіки, зокрема юриста-правознавця, потрібна цільова модель спеціаліста.

Цільова модель спеціаліста — це системоутворюючий фактор у процесі побудови професійної підготовки, повний набір знань, навичок і вмінь, а також основних життєзабезпечуючих систем у професійно важливих якостях, зібраних разом, з урахуванням спеціалізованих методичних напрямків у діяльності спеціаліста, особливостей його професійної діяльності [3].

Сьогодні можна стверджувати, що соціальний запит на професії у ринковій економіці вимагає створення цільової моделі спеціаліста у кожній галузі підготовки. Ці вимоги визначаються не тільки розвитком науково-технічного прогресу, а й психофізіологічними та інтелектуальними можливостями людини. Це пов'язано з величез-

ним психологічним навантаженням на організм людини на тлі сидячого способу життя.

У зв'язку з цим цільова модель спеціаліста у ринковій економіці визначає цілі і завдання підготовки, за якою відповідно слідує технологія процесу професійної підготовки (теоретичної, фізичної, психологічної, практичної і безпосередньої професійної діяльності).

Враховуючи життєві потреби розробки цільової моделі майбутнього юриста-правознавця, нами було розроблено анкети і проведено анкетування серед юристів-практиків, аспірантів, магістрантів, студентів-випускників. Зауважимо, що потреба у відповідній моделі особливо гостро виникла у зв'язку з розвитком ринкових відносин та із входженням нашої країни у світову економічну систему, а через це національне законодавство має відповідати європейським та світовим нормам.

Оволодіння комплексом знань, формування навичок і вмінь у процесі семінарського заняття, яке проводиться з використанням сучасних передових педагогічних технологій, дадуть можливість майбутньому юристу не тільки на високому рівні виконувати професійні обов'язки, а й вміти адекватно оцінювати ресурси і цінності людського капіталу, бути компетентним при виборі життєвого шляху. Лише на семінарських заняттях передбачається формування глибоких знань чинного законодавства, необхідних майбут-

ньому юристу для ефективного економіко-правового регулювання ринкових відносин у правовому полі держави.

Формувати професійно важливі якості майбутнього спеціаліста-юриста можливо лише у процесі всієї професійної підготовки. Для нашого наукового дослідження ми вибрали семінарські заняття, оскільки на них можна сформувавши деякі важливі якості юриста. На відміну від традиційного навчання ми використовуємо ділові та рольові ігри, за допомогою яких ми формуємо якості юриста, необхідні йому для успішного виконання своїх професійних обов'язків в умовах ринкової економіки.

Семінарські заняття — це дійова форма розвитку продуктивного мислення студентів у процесі обговорення навчальних проблемних ситуацій, залучення їх до колективної пізнавальної діяльності. Семінарське заняття надає студенту можливість оволодіти навичками і вміннями аргументовано та обґрунтовано висловлювати свої думки, коректно, використовуючи наукові дані, доводити власну точку зору, вести дискусію, політичний діалог, опонувати [4].

Семінар, в якому використовуються психологічні теорії, розвиває творчу активність і самостійність студентів, викликає в них інтерес до науки і наукових досліджень, допомагає пов'язати науково-практичні положення з практичною діяльністю. Його можна проводити у вигляді розгорнутої бесіди за планом, попередньо доведеним до студентів, чи невеликих доповідей з наступним обговоренням всією аудиторією. Метод доповідей сприяє обміну думками, проведенню дискусій за ними, при дефіциті часу аналізувати висловлювання співрозмовників, вибирати необхідний матеріал для подальшого логічного проведення дискусії.

Для семінарів характерним є безпосередній контакт викладача із студентами. Тому дуже важливо встановити довірче спілкування, створити дружню атмосферу, взаємопорозуміння, вміло залучати студентів до дискусії. Такі заняття ефективні тоді, коли студенти до них попередньо підготовлені, а вже потім відбувається обговорення висунутих питань з колективним пошуком відповідей на них [4].

Наведемо наступну порівняльну характеристику психологічних критеріїв оцінювання семінарського заняття при підготовці юристів:

- цілеспрямованість — постановка проблеми, прагнення пов'язати теоретичний матеріал з практикою;

- планування — виділення головних питань, пов'язаних з профільюючими дисциплінами, ознайомлення з останніми досягненнями науки і техніки за предметом;
- організація роботи — вміння висловлювати власні думки і підтримувати дискусію, конструктивний аналіз усіх відповідей і виступів студентів, наповненість навчального часу обговоренням проблем, поведінка викладача;
- стиль проведення заняття — жвавий, з постановкою гострих питань, що виникають у процесі дискусії, або млявий, не збудливий думку;
- ставлення викладача до студентів — з повагою, вимогливе, в межах дозволеного, або байдуже, критичне;
- управління групою — викладач швидко встановлює контакт з учасниками семінару, впевнено тримається у групі, коректно і справедливо взаємодіє зі всіма студентами чи, навпроти, робить значну кількість зауважень, допускає підвищення голосу;
- висновки викладача — кваліфіковані, переконливі або такі, що не збагачують знання студентів, не мають у своєму змісті теоретичних узагальнень.

В умовах ринкової економіки у правовому полі, що швидко змінюється, впровадження у навчання психологічних чинників особливо актуально. При проведенні такого заняття студенти можуть виконувати різні ролі правового характеру в процесі формування майбутнього фахівця-правознавця. Це дає можливість тим, хто навчається, усвідомити, що правильність і раціональність рішення спричиняє економічні наслідки. Студенту-юристу на семінарському занятті потрібно логічно переробити масу інформації, виробити альтернативну гіпотезу прийняття рішень, обґрунтувати робочу гіпотезу, включаючи модель прийняття й реалізації рішення. У таких випадках для юриста мають велике значення його резервні можливості з переробки додаткової інформації на тлі сильного емоційного напруження.

Психологічна теорія діяльності в рамках теоретичних поглядів Л. С. Виготського [1], А. Н. Леонтьєва [2] виокремлює три основних види людської діяльності — трудову, ігрову та навчальну. Всі ці види діяльності тісно взаємозалежні та взаємопов'язані. Аналіз психологопедагогічної літератури з теорії виникнення гри в цілому дозволяє представити спектр її призна-

чень для розвитку й самореалізації у навчанні. Німецький психолог К. Гросс, який першим наприкінці XIX ст. зробив спробу систематичного вивчення гри, називає гру споконвічною школою формування поведінки. Якими б зовнішніми або внутрішніми факторами ігри не мотивувалися, він вважав їх зміст школою життя для учнів. Гра — це первинна стихійна школа, яка надає учневі можливість ознайомлення з особливостями, традиціями поведінки у суспільстві, професійній діяльності.

Технологія ігрових форм навчання націлена на те, щоб навчити студентів-юристів усвідомлювати мотиви свого навчання, своєї професійної поведінки у грі, а також у житті, тобто формувати цілі й програми власної самостійної діяльності та передбачати її найближчі результати, можливі соціально-економічні наслідки.

Гра — це найдоступніший для учнів вид діяльності на семінарському занятті, спосіб перероблення отриманої навчальної інформації на лекціях, практичних заняттях, у процесі самопідготовки, роботи з навчальною літературою та іншими науковими джерелами. У студентів у процесі гри яскраво виявляються особливості мислення, формується уява про майбутню професійну діяльність, виявляються його емоційність, активність, що розвивають потребу в професійному спілкуванні [5]. Цікава гра підвищує розумову активність студента, тому він може у

процесі гри вирішити більш важке завдання, ніж на традиційному семінарському занятті. Але з цього не потрібно робити висновок, що заняття повинні проводитися тільки у формі гри. Гра — це тільки один з методів, гра дає гарні результати тільки в поєднанні з іншими видами навчальної роботи на семінарських заняттях.

При підготовці майбутніх юристів необхідно використовувати у навчальному процесі рольові та ділові ігри, тому що це імітація реальної професійної діяльності.

Література

1. Выготский Л. С. Педагогическая психология / Под ред. В. В. Давыдова. — М.: Педагогика, 1994. — 479 с.
2. Леонтьев А. Н. Деятельность, сознание, личность. — М.: Политиздат, 1977. — 304 с.
3. Макаров Р. Н., Герасименко Л. В. Теория и практика конструирования целевых моделей операторов особо сложных систем управления: Монография. — М.: Изд. Междунар. акад. проблем человека в авиации и космонавтике, 1997. — 450 с.
4. Рогинский В. М. Азбука педагогического труда. — М.: Высш. шк., 1990. — 112 с.
5. Рыжиков В. С. Деловые игры как составляющие методики формирования экономической культуры в процессе подготовки будущих юристов // Научные работы академии. — 2005. — Вып. 10. — С. 30–49.

Раскрывается значение психологических теорий на семинарских занятиях для формирования юриста-правоведа в соответствии с целевой моделью специалиста. Применение ролевых и деловых игр на семинарских занятиях позволяет сформировать соответствующие качества юриста, что невозможно сделать при традиционном обучении.

The article tackles the importance of the seminars to prepare Specialist degree of Lawyers according to Special Purposes of the Specialist Model. The usage of role and business games in seminars allow forming corresponding qualities of a lawyer which cannot be formed during traditional classes.

Надійшла 28 січня 2009 р.